

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-138>

УДК 37.047:331.548

Професійна освіта та професійна орієнтація як інструмент прогнозування та регулювання ринку праці

Сапельнікова Н.Л.

кандидат економічних наук,
професор кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу
Київського національного університету культури і мистецтв

Решетова Г.І.

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Херсонського державного аграрного університету

Стаття присвячена аналізу системи професійного навчання і професійної орієнтації. Визначено основні цілі модернізації професійної орієнтації, виявлено основні проблеми розвитку професійного навчання, запропоновано напрями підвищення ефективності професійного навчання.

Ключові слова: професійна освіта, модернізація, ефективність, професійне навчання, професійна орієнтація, ринок праці.

Sapelnikova N.L., Reshetova A.I. ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ОРИЕНТАЦИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ПРОГНОЗИРОВАНИЯ И РЕГУЛИРОВАНИЯ РЫНКА ТРУДА

Статья посвящена анализу системы профессионального обучения и профессиональной ориентации. Определены основные цели модернизации профессиональной ориентации, выявлены основные проблемы развития профессионального обучения, предложены направления повышения эффективности профессионального обучения.

Ключевые слова: профессиональное образование, модернизация, эффективность, профессиональное обучение, профессиональная ориентация, рынок труда.

Sapelnikova N.L., Reshetova G.I. VOCATIONAL EDUCATION AND CAREER GUIDANCE AS A TOOL FOR FORECASTING AND REGULATING THE LABOR MARKET

The article is devoted to the analysis of the system of professional training and professional orientation. The main goals of modernization of career guidance were determined, the main problems of vocational training development were identified, and the directions of increasing the efficiency of vocational education were proposed.

Keywords: vocational education, modernization, efficiency, professional training, career guidance, labor market.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми профорієнтації як суспільного явища виявляється в необхідності вирішення протиріччя між об'єктивно наявними потребами суспільства у збалансованій структурі кадрів і суб'єктивними професійними спрямуваннями молоді. За своїм призначенням система профорієнтації повинна суттєво впливати на раціональний розподіл трудових ресурсів, вибір життєвого шляху молоддю, адаптацію її до професії.

Розвиток сучасної економіки потребує оперативної й адекватної адаптації випускників професійних навчальних закладів до ринку праці. Протиріччя між потребами ринку праці і фактичним рівнем професійної підготовки фахівців, їх недостатня кваліфікація та непри-

стосованість до вимог професійної діяльності у ринкових умовах зумовлюють збільшення рівня безробіття серед випускників професійної школи.

Причиною цього явища насамперед є відсутність належної професійної орієнтації. Тому в умовах безробіття і конкуренції своєчасний та обґрунтований вибір молоддю професії та навчального закладу набуває все більшого економічного і соціального значення, бо суттєво впливає на зайнятість населення (особливо випускників професійних навчальних закладів), на результати праці, становище й авторитет особистості в суспільстві, колективі, на рівень добробуту, сприяє найбільш ефективній реалізації особистісного потенціалу, а держава отримує максимальну віддачу.

У зв'язку з цим виникає нагальна необхідність осмислення теоретичних і методологічних засад розвитку системи професійної орієнтації та професійної освіти в Україні. Основою її формування стали фундаментальні наукові праці в галузі макроекономіки та соціальної економіки з проблем розвитку системи професійної орієнтації та професійної освіти населення в Україні.

Аналіз останніх досліджень. В Україні серед робіт, у яких тим чи іншим чином порушується проблема професійної орієнтації, варто назвати праці таких учених, як В. Аза, В. Андрущенко, В. Бех, В. Бодров, В. Дорофійенко, В. Журавський, Ю. Комар, С. Кримський, Г. Лопушняк, М. Михальченко, В. Огнев'юк, М. Перепелиця, В. Пилипенко, І. Прокопенко та ін. Теорія і практика профорієнтаційної роботи у зарубіжних країнах висвітлена у працях І. Бринцової, К. Івановича, Н. Лавриченко, В. Омеляненко, Л. Сундукової, а також С. Гінзберга, Д. Сьюпера, С. Фукуями, Д. Холанда та інших. Незважаючи на солідну методологічну базу, ключові питання теорії та практики розвитку системи професійної орієнтації та професійної освіти або мало досліджені, або потребують розроблення теоретичних і методологічних підходів у нових економічних умовах.

Метою статті є визначення орієнтації розвитку й модернізації професійної орієнтації та професійної освіти в Україні. У межах зазначеної цілі необхідним є визначення основних цілей модернізації професійної орієнтації. Важливим є виявлення основних проблем розвитку професійного навчання та напрямів підвищення ефективності професійного навчання.

Виклад основного матеріалу. Динамічне суспільство знань потребує активного розвитку безперервної освіти. Її організація має бути гнучкою, швидко реагувати на зміни у навколишньому середовищі, в тому числі на мінливі вимоги ринку праці. У світлі цих вимог і тенденцій потребує модернізації система управління вітчизняною професійною освітою, навчанням, професійною орієнтацією. Пошук нових управлінських рішень щодо створення ефективної інфраструктури безперервної освіти є нагальним завданням розвитку освітніх систем усіх країн світу як відповідь на виклики глобалізації.

Ринкова трансформація економіки України передбачає масштабні перетворення як у сфері економічних відносин, так і у сфері структурної модернізації виробництва. Виробни-

цтво в умовах сьогодення використовує інновації, нові механізми, технології, з'являються нові форми та методи побудови роботи на підприємствах, постає потреба у формуванні нових вимог до спеціалістів на виробництві, в тому числі що стосується підвищення рівня їхніх знань, інноваційності мислення, ділових якостей тощо. Функціонування ринку праці ґрунтується на динамічному врівноважуванні попиту і пропозиції робочої сили, підтриманні її якісних характеристик на рівні вимог виробництва. Тому наявність у людини високих професійних якостей, професії широкого профілю, багатосторонніх трудових навичок і вмій збільшує її можливості на ринку праці як власника робочої сили, робить конкурентоспроможною і адаптивною до динамічних умов ринкового середовища [1, с. 26–28].

Освіта і професійні знання повинні відігравати визначальну роль у забезпеченні зайнятості й самозайнятості, особистих доходів населення в ринкових умовах. А це потребує відповідної професійної підготовки, заснованої на науково обґрунтованій системі професійної орієнтації, професійного відбору і виробничого навчання [2].

Саме тому в умовах сьогодення система професійної орієнтації потребує модернізації. Основними цілями програми професійної орієнтації за цих умов мають бути:

- надання дітям і юнакам, які ще не стали до лав робочої сили, основи для вибору виду освіти або професійної підготовки з урахуванням їх схильностей, здібностей та інтересів, а також можливостей зайнятості;
- сприяння особам, охопленим програмами освіти і професійної підготовки, в отриманні від цих програм максимальної користі та в підготовці або до здобуття додаткової освіти чи професійної підготовки, або до вступу на роботу і до продовження освіти й підготовки, як тільки і коли це знадобиться протягом їх трудового життя;
- сприяння особам, які стають до лав робочої сили і прагнуть змінити свою трудову діяльність або є безробітними, у виборі професії та здобутті відповідної професійної освіти і проходженні підготовки;
- інформування працівників про можливості розширення меж їх професійного розвитку, підвищення рівня компетенції, заробітної плати і становища, вимоги у галузі навчання та професійної підготовки та наявні практичні засоби для досягнення цієї мети;
- розвиток суспільного розуміння внеску різних секторів економіки і галузей економіч-

ної діяльності – беручи до уваги й сектори та галузі, що традиційно не є популярними, – який вони роблять і можуть зробити у справу загального розвитку та розширення можливостей зайнятості;

– сприяння установам, що беруть участь у проведенні цієї діяльності, у наданні інформації про ефективність окремих програм підготовки як складової частини професійної орієнтації.

З огляду на розширення сфер професійної орієнтації, особлива увага з боку держави має приділятися наданню:

– допомоги дітям і підліткам у школі в досягненні правильного розуміння цінності та значення праці, ознайомленні з умовами праці у якомога широкому колі професій з урахуванням можливостей зайнятості та кар'єри, що можуть відкриватися перед ними, а також із вимогами, що висуваються до тих, хто бажає скористатися цими можливостями;

– дітям і юнакам, які ніколи не відвідували школи або покинули школу до її закінчення, інформації про якомога широке коло професій і можливостей зайнятості в колі цих професій, а також орієнтації щодо того, як вони можуть дістати доступ до цих можливостей;

– дорослим особам, що мають роботу, одним із видів якої є робота за власний рахунок, інформації про тенденції і завдання розвитку, які їх стосуються, і, зокрема, про вплив соціальних, технічних та економічних змін на їхню сферу діяльності;

– безробітним і частково безробітним особам усієї необхідної інформації та орієнтації щодо можливостей знаходження роботи або покращення їхнього працевлаштування і наявних для цієї мети засобів;

– особам, які мають особливі труднощі в плані освіти, професійної підготовки або зайнятості, допомоги для їх подолання в межах загальних заходів, спрямованих на досягнення соціального прогресу.

Повинні бути доступними програми колективної професійної орієнтації, а саме: розповсюдження фактичного матеріалу та надання консультацій групам людей, що мають аналогічні професійні потреби, й індивідуальні консультації. Останні повинні надаватися, зокрема, юнакам і дорослим, які потребують особливої допомоги у визначенні їхніх професійних схильностей, здібностей та інтересів, в оцінюванні можливостей освіти, професійної підготовки і зайнятості та у виборі певного виду освіти, професійної підготовки або зайнятості. Індивідуальні консультації

та діяльність у галузі колективної професійної орієнтації мають враховувати специфічні потреби окремих осіб в інформації і підтримці, особливо осіб із фізичними та розумовими вадами, а також осіб, які перебувають у невідповідному становищі з погляду соціального та освітнього погляду. Сюди можуть входити навчальні заняття з пошуку й оцінювання інформації, прийняття рішень, а також вправи для розвитку здатності зробити вибір, який ґрунтується на інформації, з широкої гами професій і завдань.

Важливо завжди враховувати право кожної особи на власний вибір, що ґрунтується на всебічній інформації, яка цього стосується. Індивідуальні консультації у разі потреби повинні доповнюватися наданням порад про способи виправлення становища та іншу подібну допомогу, яка може бути корисною для професійного використання.

У межах професійної орієнтації необхідно повністю використовувати всі наявні можливості та засоби інформації для досягнення найбільш ефективного зв'язку з різними зацікавленими групами населення. Там, де це може бути застосовано, використовують відповідні тести на виявлення здібностей і схильностей, до яких належать як фізіологічні, так і психологічні властивості, а також, відповідно до потреб, інші види іспитів мають бути доступні для використання в професійній орієнтації. Такі тести та інші види іспитів мають застосовуватися лише за згодою особи, що прагне одержати професійну орієнтацію, в поєднанні з іншими методами виявлення особистих якостей, їх мають проводити тільки фахівці. Результати, одержані в результаті застосування таких тестів та інших видів іспитів, не повинні передаватися третій особі без попередньої згоди з особою, яка проходила випробування. У разі застосування в професійній орієнтації тестів та інших видів іспитів вони мають бути уніфіковані за віковою ознакою, групами населення й рівнем культури та відповідати конкретній меті, для якої вони застосовуються. Повинна бути постійна програма з розроблення й перегляду через регулярні проміжки часу норм таких тестів та інших видів іспитів для врахування умов і способу життя, що змінюються.

Крім модернізації та розвитку системи професійної орієнтації потребує трансформації та реформування і система професійної освіти України на основі врахування сучасних і перспективних потреб розвитку суспільства. Пошук нових прогресивних форм реалізації

професійної освіти передбачає переорієнтування на реалії розвитку ринку праці, сучасні світові тенденції з урахуванням особливостей національної економіки.

Посилення конкуренції зумовлює необхідність упровадження інновацій у виробничі процеси різних видів економічної діяльності, що потребує якісної підготовки робочої сили на ринку праці. Під впливом динамічного ринкового попиту формуються нові типи навчальних закладів професійної освіти, діяльність яких повинна бути зорієнтована на задоволення потреб ринку праці у працівниках широкого профілю та високої кваліфікації, забезпечення послідовності в системі безперервної професійної освіти. Але функції базових підприємств у процесі професійного навчання залишаються досить обмеженими, що передусім пов'язано з проблемами оновлення навчального обладнання, організацією виробничої практики тощо.

Відсутність системності у діяльності органів центральної та місцевої влади, підприємств, закладів освіти приводить до збільшення диспропорцій як в економічному розвитку, так і у рівнях професійної зайнятості населення. Це зумовлює посилення невідповідності між попитом і пропозицією робочої сили, дефіцит певних професій на ринку праці.

Слабкість координації діяльності навчальних закладів, що здійснюють професійну підготовку та перепідготовку, відповідно до переліку професій, за якими здійснюється підготовка, приводить до дублювання професійних напрямів підготовки у регіонах. Водночас у регіональному масштабі доволі часто спостерігається значна потреба у працівниках окремих професій, підготовка за якими або не здійснюється, або незначна. Саме тому визначення потреби повинно відбуватися на регіональному рівні.

Неефективність структурних зрушень в економіці України зумовлює посилення професійно-кваліфікаційної невідповідності попиту та пропозиції робочої сили. Це потребує приведення у відповідність до сучасних інноваційних тенденцій параметрів працересурсного потенціалу, зокрема, робітничі кадри мають відповідати вимогам технологічного суспільства. З цієї метою повинна бути проведена модернізація професійної освіти, оптимізація професійно-кваліфікаційної структури робочої сили, що зумовлює необхідність наближення підготовки кадрів відповідно до вимог роботодавців та регіональних потреб економіки [3, с. 31–35].

В Україні з метою підвищення ефективності та продуктивності системи професійної освіти дорослого населення за фінансової підтримки Канадського агентства міжнародного розвитку було впроваджено проект «Децентралізація управління професійним навчанням в Україні». Головним завданням проекту було визначено «вдосконалення управління та покращення можливостей щодо професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів, а також налагодження взаємовигідних зв'язків між зацікавленими колами всередині громад та професійно-технічними навчальними закладами». У межах проекту було вивчено досвід канадської системи професійної освіти, яка, на відміну від української, є децентралізованою [5, с. 45].

У Канаді в кожній провінції діє власна система професійної підготовки. Проте між ними є багато спільного. Так, управління професійно-технічними навчальними закладами (далі – ПТНЗ) здійснюється за допомогою громадських формувань. У кожному закладі працює рада директорів (представники територіальної громади), яка здійснює стратегічне управління. До компетенції ради директорів належить призначення і звільнення керівництва закладу професійної освіти.

Професійно-технічним навчальним закладам відведено провідну роль у підготовці кваліфікованих кадрів для місцевих та регіональних ринків праці. У Канаді частка випускників вищих навчальних закладів незначна – близько 15 % робочої сили, решта має професійно-технічну освіту.

Незважаючи на те, що фінансування канадських ПТНЗ здійснюється з бюджету провінції, керівники навчальних закладів мають право самостійно вирішувати певні питання – відповідно до внутрішніх потреб місцевих роботодавців визначати та впроваджувати навчальні програми. Показовим є те, що до розроблення навчальних програм залучаються представники роботодавців, працівники профільних галузевих підприємств. За їх участі переглядаються та оновлюються навчальні курси і програми з метою формування у випускників ПТНЗ тих знань і практичних навичок, які будуть сприяти їхньому успішному працевлаштуванню.

Отже, вся система професійно-технічної освіти в Канаді спрямована на забезпечення потреб роботодавців у кваліфікованій робочій силі і дає своїм випускникам змогу бути конкурентоспроможними та успішними на ринку праці. Крім цього, канадські ПТНЗ активно

співпрацюють із роботодавцями та громадськістю у питаннях вивчення потреб місцевих і регіональних ринків праці та в галузі покращення матеріально-технічної бази навчання. Треба зазначити, що оновлення матеріально-технічної бази навчальних закладів здійснюється двома шляхами: обладнання для навчальних потреб передаються у вигляді благодійних внесків або використовується виробнича база підприємств для проходження практики.

Канадська система професійно-технічної освіти досить молода (виникла на початку 60-их років ХХ ст.), проте має цілу низку удосконалених механізмів підтримки зв'язків між навчальними закладами та роботодавцями. До них належать: постійний збір інформації про ситуацію на ринку праці, залучення до роботи наглядових рад, спільна робота над навчальними програмами та їх модернізацією, надання обладнання, організація та моніторинг навчальних практик і навчання на робочому місці.

У канадському досвіді управління професійно-технічними навчальними закладами привертає увагу ще одна важлива відмінність – відбір викладацького складу здійснюється за певними критеріями. Викладачі ПТНЗ повинні мати відповідний кваліфікаційний рівень (визначається галузевою професійною асоціацією), значний практичний досвід роботи за спеціальністю, яку вони викладають, педагогічну підготовку і педагогічний досвід. Наукові ступені та педагогічна освіта вважаються лише вторинними критеріями. Викладачі, що не мають педагогічного досвіду, проходять відповідні курси підвищення кваліфікації на робочому місці.

Необхідно визначити основні проблеми розвитку професійної освіти, що є характерними для України:

1. Обмежені можливості прогнозування на державному, регіональному та галузевому рівнях потреби підготовки фахівців різних спеціальностей ускладнюють процес оптимізації мережі професійно-технічних закладів освіти. Неврегульованою залишається нормативно-правова база відносин професійно-технічних закладів освіти та замовників робітничих кадрів; бракує інформації про реальний стан працевлаштування (закріплення на робочому місці) випускників навчальних закладів.

2. Брак регіональних програм підготовки кваліфікованих робітників для задоволення потреб регіонального ринку праці, які повинні враховувати особливості становлення тери-

торіально-галузевої структури господарства, демографічну ситуацію та умови відтворення працересурсного потенціалу, тенденції розвитку ринку праці та регіональні потреби в кадрах певної спеціальності.

3. Неефективність сучасної системи управління професійно-технічними навчальними закладами України, що зумовлює невідповідність рівня підготовки випускників ПТНЗ вимогам роботодавців, неефективне використання бюджетних коштів. Причинами ситуації, що склалася, є відсутність економічних стимулів, недосконалість нормативно-правової бази, яка обмежує можливості системи освіти гнучко та системно реагувати на зміни регіональних ринків праці та зумовлює наявність певних проблем:

- принципи фінансування ПТНЗ не відповідають вимогам сучасного ринку праці. Слабка залежність обсягів бюджетного фінансування від ефективності роботи навчальних закладів, нормативна нерегульованість критеріїв і процедури визначення їхньої ефективності не можуть стимулювати навчальні заклади забезпечувати якісну підготовки кваліфікованих робітників [7, с. 85–86];

- нормативно не визначений механізм планування діяльності навчальних закладів, який би базувався на результатах маркетингового аналізу та міг би бути використаний для визначення пріоритетів і розподілу ресурсів;

- невідповідність морально застарілої матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів вимогам інформаційно-технологічного розвитку;

- суттєве відставання рівня професійної компетентності керівників і педагогічних працівників навчальних закладів від вимог до якості підготовки робітничих кадрів; значний відтік висококваліфікованих педагогічних кадрів із навчальних закладів професійної освіти та навчання;

4. Нормативна невизначеність механізмів налагодження зв'язків навчальних закладів із роботодавцями передбачає налагодження зв'язків між навчальними закладами та роботодавцями на регіональному і національному рівні. Але механізми налагодження зв'язків, що передбачають розроблення єдиних стандартів на рівні навчального закладу, нормативно не визначені [8, с. 113–115].

Крім недосконалості системи, на ринок праці впливають і інші не менш важливі фактори (рис. 1).

Вищезазначене підтверджує неефективність функціонування сучасної системи про-

Рис. 1. Вплив зовнішніх факторів на формування ринку праці

Джерело: розроблено авторами

фесійної освіти та необхідність розроблення управлінських механізмів, здатних забезпечувати гнучке реагування професійно-технічних закладів на потреби регіонального ринку праці [9, с. 215–218].

З огляду на це, серед перспективних напрямів підвищення ефективності професійної освіти у контексті реалізації завдань модернізації економіки України необхідно виділити такі:

1. Налагодження дієвого контролю за працевлаштуванням і подальшою трудовою діяльністю працевлаштованих випускників на зазначеній посаді за отриманою спеціальністю. Це можливо забезпечити на основі моніторингу працевлаштування випускників, що передбачає взаємодію органів виконавчої влади різних рівнів, об'єднань роботодавців і навчальних закладів щодо визначення необхідних обсягів підготовки кадрів за деталізованим переліком професій.

2. Розроблення адекватних механізмів оцінювання відповідності кваліфікації випускників професійно-технічних навчальних закладів потребам ринку праці шляхом моніторингу професійної кар'єри випускників після закінчення навчального закладу.

3. Стимулювання роботодавців до організації виробничої практики студентів з метою ознайомлення з виробничим процесом і подальшим їх працевлаштуванням на цих підприємствах, забезпечення стажування викладачів навчальних закладів на підприємствах, покращення наявної навчально-матеріальної бази.

4. Мотивація роботодавців до участі у підготовці навчальних програм, узгодженні освітніх та професійних стандартів. Це передбачає налагодження взаємодії професійно-технічних навчальних закладів із роботодавцями у розробленні нових навчальних програм та оновленні змісту чинних програм; підвищення частки практичного компонента у складі навчальних програм; впровадження виробничої практики (програм стажування).

5. Розроблення методичних підходів до довгострокового прогнозування потреб економіки у робочій силі у професійно-кваліфікаційному розрізі.

6. Покращення інформаційного забезпечення прогнозування розвитку ринку праці за професіями та видами економічної діяльності. Це потребує залучення додаткових джерел інформації з метою отримання необхідної для прогнозування наявної структури робочої сили за професіями та видами економічної діяльності.

7. Покращення механізмів управління системою освіти, підготовкою кваліфікованої робочої сили, приведення цієї системи у відповідність із національними та регіональними потребами економіки у фахівцях певних спеціальностей; оптимізація мережі навчальних закладів.

8. Удосконалення порядку формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців з урахуванням потреби ринку праці.

9. Розроблення методичних підходів до оцінювання якості освіти і критеріїв оцінювання (створення незалежних кваліфікаційних центрів).

10. Розроблення та затвердження Національної рамки кваліфікацій, заснованої на компетенціях, яка повинна узгоджувати кваліфікації різних рівнів.

11. Створення нормативно-законодавчої бази розвитку державно-приватного партнерства у сфері освіти; запровадження стимулів (насамперед податкових пільг) для збільшення інвестицій бізнесу в розвиток професійної освіти та навчання.

Висновки. Сучасні зміни в країні, пов'язані з модернізацією економіки, потребують змін у галузі освіти, зокрема, у системі професійної орієнтації та професійної освіти.

Підвищення ефективності освітньої галузі передбачає динамічну адаптацію до нових потреб економіки, забезпечення її висококваліфікованими кадрами, здатними використовувати знання відповідно до сучасного рівня технологій і бути спроможними до їх постійного оновлення. Впровадження сформованих пропозицій відкриває можливості для підвищення ефективності професійного навчання у контексті модернізації національної економіки, сприяючи її соціально-економічному розвитку.

Але водночас аналіз теорії та практики запровадження профільного навчання в закладах освіти висвітлив коло проблем, а саме:

– недостатність інформації про обґрунтування змісту освіти в різних комбінаціях профільного навчання;

– брак методичних порад щодо оновлення технології навчання з урахуванням рівнів стандартів, академічного рівня та рівня профільної підготовки;

– брак системних прикладних досліджень щодо питань досвіду профільного навчання;

– організація профільного навчання з метою адаптації випускників шкіл до ринку праці;

– формування професійної спрямованості особистості школяра в навчанні (історії, фізики, інформатики тощо);

– поза увагою залишаються питання коригування концептуальних підходів до організації профільного навчання в різних умовах, впливу профільної освіти на професійне самовизначення учнів тощо;

– послаблена увага до викладання предмета «Основи вибору професії».

Таким чином, можна визначити такі пріоритети у впровадженні профільного навчання:

– підготовка таких категорій педагогічних працівників до впровадження профільного навчання, як керівники закладів освіти, психологи, вчителі різних категорій, керівники гуртків позашкільних закладів освіти, профконсультанти;

– розроблення навчально-методичних комплексів спецкурсів за вибором із метою поглиблення та розширення змісту профільних предметів;

– поширення дослідної роботи, що пов'язана з моделюванням загальнопредметної та профільної освіти на кожному етапі загальної середньої освіти;

– проведення моніторингу ефективності профільного навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

- Петрова Т. Професійний розвиток працівників: проблеми стимулювання персоналу та зацікавленості роботодавців / Т. Петрова // Україна: аспекти праці. 2016. № 2. С. 26–34.
- Суть і завдання профорієнтації в ринкових умовах. URL: <http://www.ludads.com.ua/content/view/28364/269/>
- Шубенок С. Сучасний стан та проблеми підготовки робітничих кадрів відповідно до потреб ринкової економіки / С. Шубенок // Україна: аспекти праці. 2016. № 8. С. 31–37.
- Про затвердження Концепції державної системи професійної орієнтації населення. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/842-2008-%D0%BF>
- Інтеграція вищої освіти України в Європейський освітній простір: досвід академічної мобільності між Україною та Європейським Союзом: [метод. посіб.]. К. : Ін-т електродинаміки НАН України, 2016. 78 с.
- Профілізація. URL: <http://myprofession.com.ua/profilizaciya.php?lang=ua>
- Профільне навчання: досвід упровадження, інноваційні технології / [Л.Ф. Пашко, О.П. Коваленко, Л.І. Симоненко]. Полтава : ПОІППО, 2015. 196 с.
- Волкова О.В. Ринок праці: [навч. посіб.] / О.В. Волкова. К.: Центр навч. літ., 2009. 624 с.
- Беганська І.Ю. Професійна орієнтація та професійна освіта в Україні: теорія і практика [монографія] / І.Ю. Беганська // Донецьк: «ВІК», 2013. 428 с.

REFERENCES:

1. Petrova T. (2016). Profesiynny rozvytok pratsivnykiv: problemy stymulyuvannya personalu ta zainteresovanosti robotodavtsiv [Professional development of employees: problems of personnel incentives and employers' interest]. Ukraine: aspects of labor, № 2, pp. 26–34.
2. Sut' i zavdannya proforiyentatsiyi v rynkovykh umovakh [The essence and tasks of vocational guidance in market conditions]. URL: <http://www.ludads.com.ua/content/view/28364/269/>
3. Shubenok C. (2016). Suchasnyy stan ta problemy pidhotovky robotnychykh kadriv vidpovidno do potreb rynkovoyi ekonomiky [Current situation and problems of training of workers in accordance with the needs of a market economy]. Ukraine: aspects of labor, № 8, pp. 31–37.
4. Pro zatverdzhennya Kontseptsiyi derzhavnoyi systemy profesiynoyi oriyentatsiyi naselennya [On approval of the Concept of the state system of professional orientation of the population]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/842-2008-%D0%BF>
5. Intehratsiya vyshchoyi osvity Ukrayiny v Yevropeys'kyy osvitniy prostir: dosvid akademichnoyi mobil'nosti mizh Ukrayinoyu ta Yevropeys'kym Soyuzom (2016). [Integration of Ukraine's Higher Education into European Educational Space: Experience of Academic Mobility between Ukraine and the European Union]. K.: Institute of Electrodynamics of the National Academy of Sciences of Ukraine, pp. 78.
6. Profilizatsiya [Profiling]. URL: <http://myprofession.com.ua/profilizaciya.php?lang=en>
7. L. F. Pashko, O. P. Kovalenko, L. I. Simonenko (2015). Profil'ne navchannya: dosvid uprovadzhennya, innovatsiyi tekhnolohiyi [Professional training: experience of introduction, innovative technologies]. Poltava: РОІППО, pp. 196.
8. Volkova O.V. (2009). Rynok pratsi [Labor market]. K.: Center for teaching. Lit, 624 p.
9. Beganskaya I.U. (2013). Profesiyna oriyentatsiya ta profesiyna osvita v Ukrayini: teoriya i praktyka [Professional orientation and vocational education in Ukraine: theory and practice], Donetsk: VIC, 428 p.